

SUUM CUIQUE.

„Mentionosulu se cade se aiba buna memoria,“ e o dicala vechia nu sciu romanescă au nemtiescă, ci la tota templarea adevărată. Pentru că almentrea elu pre sene se dă pre facia.

Mi-se pare că ast'a s'ar' poté dice si de acusatōri, că nu cumu va acusatulu sei respundia cu vre o parechia de proverbă curatu romanesci nu sciu de ca si moldovenesci pre cumu: Zi ce нъи зик, ми, пѣде дѣак де поспѣсеа, миі mai nerps de кѣт ea, ми Беце канпа ми nare oaea pșuine si alte mai multe, care nu se afla in gramatec'a Dlui C. compendiata.

Acusatiunea principale asupra Ar del eniloru e, că limb'a loru e unu jargon, alt'a acciassi asemenea, cumu că ardelenii latiniseza.

Nu vreu se desbatu io aici, care limba e jargon, cea tatarita-muscalita-grecita-turcita a moldo-romaniloru, au cea numai slovenita-nemtită-ungurita a ungro-ardeleniloru. De slovenescu ardelenii, nusu numai singuri, ci nece nu sunt caus'a asia de mare că cefelalti romani. Ardealulu nu au avutu principii romani de multe sute de ani, ci numai de altu sange, si cu tote aste ei sunt cei de antaiu carii scuturara de pre sene-si limb'a slovenescă, pre cumu marturisescu cartile in Ardealu tiparite incepundu dela a. 1560, dela care in coce nece macar' o iota serbescă nu s'a tiparitu' serbesce afora de un Minei la a. 1580 si o liturgia la a. 1595 amendoue in Brasiovu.

Se vedemu inse ce s'a facutu in Moldo-romania. Vedemu principii nationali romani incepundu de la Dragosi si Negru Voda pana la fanarioti, o epocha celu pucinu de 400 sute de ani. Erau acci principii adevăratu romani? Ci-ne s'ar' mai poté indoi? Si cu tote aceste pana in dilele lui Mateiu Voda

nece macar' o foitia nu esia dein divanele aceloru principii nationali de catu slovenescă. Am domnule redactoriu un Ms. cu mai bene de 200 diplome de la principii Valachiei incepundu dela Mircea Voda pana la celu dein urma Brancovanu adunate de unu zelosu barbatu romanu, a caruia tierena sei fia usiora, că eră unu romanu cumu sunt prea pucini. Intr' asta masa de diplome, macar' in ms. sunt tote rom., pana la Mateiu Voda nece macar un'a nu se afla, a careia originalele se nu fia fostu slovenescu. Mi-aducn a mente, că la 1849 am vediutu in Bucuresci o diploma chiaru de la marele Mihailu scrisa slovenescă, si numai numele si vreo cateva cuvente bietulu principe le iscalise romanescă cu mana lui. — Er' in besereci nu e indoela că limb'a slovenescă a domnitu si cu o suta de ani mai indelungatu in Moldo-romania de catu in Ardealu.

De vorbele ungueresci si nemtiesci ce defigureza limb'a ardeleniloru inca n'au ce ne impută Moldo-romanii; că si io Ardealu sunt tienuturi unde nu se audu mai multe cuvente ungro-nemtiesci de catu in Moldo-romania: хелештез ung. halasto e mai usiatu in Moldova de catu in Ardealu, вѣлшѣг, мештешѣг, тѣгѣдѣск, тѣмѣдѣск, келтѣск, пѣхар, кѣп, кѣп, тѣнкѣ, по-рѣнкѣ si alte si alte se afla in tote cartile beserecesci traduse in Valachia si se audu in gur'a atotu poporulu chiaru că in tier'a ungueresca si in Banatu. De unde le au invetiatu Dumnealoru? Moldovenii betrani diceau цѣрѣск seau dupa pronuncia ardelenescă жѣрѣск dela жѣр in locu de цѣрѣдѣск; io nu sciu deca mai dѣcu astadi moldovenii asia, atat'a sciu că acestu cuventu in cartile moldo-romaniloru mai noi s'a ascunsu de catra faci'a magirescului цѣрѣдѣск.

Jargon! Ce va se dica jargon? — Jargon

e tota limb'a neculta, cumu o vorbescu omenii ce nusi o cunosc si o amesteca cu tote limbele cate le cunosc si nu le cunosc. Si adevèru vorbindu, pana candu romanii nu voru incepe asi studia limba, pana nu voru depune orgoliulu celu semte fiesce-care in parte pentru dialectulu seu, pana candu moldoveanulu va sta mortisiu pre lunga idiotismii loru dicundu *жoi* in locu de *жoi*, *жидик* in locu de *жидекъ*, pana candu bucurestianulu vâ jurâ pentru *пиче*, epeam si alte tote cate, pana candu ungureanulu va *вѣсѣди*, moldo-romanulu va *кардикѣи*, *влагочикѣи*, *откѣрмѣи*, si alte, pana candu campeanulu va dice *пшеале*, *шапъ*, turnoveanulu *хер*, *тин* etc. in locu de *пие*, *чапъ*, *фие*, *вин*, — pan' atunci limb'a romanescă nu e de catu unu jargonu, jargon moldo-romanescu, jargonu ungro-ardelenescu, inse in capetu totu numai jargon. Acest'ai jargonulu vorbirei, altu jargon e alu scrierei.

Deca nusi scie cineva vorbi bene limb'a, cumu va putè scrie alt'a de catu jargon? Si intru asta parte ardelenii nusu mai de culpatu ca celi alalti frati ai loru de preste munti.

Ardeleanulu si ungureanulu a fora de unguresce si nemtiesce scrie mai numai latinesce, — moldo-romanulu afora de turco-grecesce mai numai franciusesce. Fia care-si urmeza regul'a sa. Ardeleanulu vrendu a nu jargonâ, in loculu cuventelor straine pune latinesci, moldo-romanulu franciusesci, fiasce care catu scie si precepe.

In ochii ardeleanului atatea *воіажѣри*, *ампложиди*, *овжетѣри*, *табловѣри* si alte sunt ca nisce spini de care se infiora; — er' in ochii moldo-romanului, deca dicemu noi libertate, *terminatiune* ca si *съпѣтате*, *жиделенчѣне*, er' nu *лисепрѣ*, *terminadie* etc. suntemu oameni fora gustu. Intru adevèru moldo-romanii nu sunt omenii care seti erutie seu seti netediesca epitetetele, ci ti-le spune verde in facia fora intorcaturi, asia le ie *лимбѣул*.

De multu inse se pareă pusu afora de tota indoie'l'a, cumu-ca a franciuzi limb'a nu e alta de catu a o stricâ seu mai bene a o face jargon. Ast'â au spus'o moldo-romaniloru nu numai Ardelenii, cã de ei ce le si pasa, ci chiaru literatii loru moldoromani. Pentru ce nu se inderèpta?

Intru Ardeleni sunt si au fostu mai multi in trecutu decatu in de facia, carii fora nece o alegere si judecata au latinizatu para la ingretiosiare. Si acestor'a de multe ori lis'a disu se se contenesca, si intru adevèru cã s'a si legatu de multi acestă sanetosa in-

dereptare, macar' ca nu de toti. Ci ast'a e natur'a omului, cã se nu semene unulu cu altulu intru tote, precumu nu sunt toti dela unu tata, dic'al'a romanului.

Inse principiulu Ardeleniloru: „a latinizâ candu nu este alta potentia,“ fu recunoscutu pan' mai eri alalta eri si in principate. Er' deca noi amu cam trecutu mesur'a, principiulu totu a remasu adevèru, pentru cã: *abusus non tollit usum*, dic'al'a latinului.

Adevèrulu se dice a stâ in midi-locu, si intieptiunea a te feri de extremitati seuu abusu. Abusu este a repeti prea desu in stilu impreuna sunatoriele, se fia catu de frumoase de alimentrea si se numesce reu gustu. Cicero facu o data unu versu latinu intru laud'a sa cu aste vorbe: „o fortunatam natam me consule romam,“ si tota Roma l'a risu pentru natam natam un'a dupa alta, macar' elu a fostu pentru tote tempurile antaiulu oratoriu intre romani, ci erâ reu poetu fora gustu; cã pre atunci inca nu se nascusera cadentiele si rimele poesiei moderne. Asia e cu tota vorb'a, nu in terminatiune seuu in forma stâ smentel'a candu vétema crechile, ci in abusu fora gustu carui grecii dupa limb'a loru iau disu: *cacofonia*.

Cumu se ne pazimu de abusu? Ast'a e lucrulu esteticeii, care de nu o cunosci invetia-o, er' de nu o poti invetiâ lasa-te.

Ci principiulu remane. Si ca se nu dica fratii moldo-romani, ca asta e numai principiu ardelenescu, voiu se liau a mana numai Curierulu de ambe sexe, care nece unu moldo-romanu nu va dice cã e opulu unui ungureanu, ci dein cantra opulu celui mai stimatu scrietoriu moldo-romanu si poetu potiu se dicu si mai mare de catu relectoriulu Romaniei literarie.

Au si a uitatu D. Alesandri redactoriulu acestei Romanie, de cele ce a scrisu D. Eliade in Curierulu de ambe sexe? Nu sciu, inse vedendui poesiele Moldave: *Баба клоангъ*, *сора ми хогъ*, *срѣнра* in Curierulu de a. s. period IV. la pag. 361—365, nu ne potemu indoi ca a cetitâ acestu jurnale renumitu in tempulu seu.

Ei bene, dar' se vedemu, ce scrie D. Eliade de limb'a romanescă in acelu Curieru; si deca principiulu ce ni se imputa noue Ardeleniloru nu se afla in tota desvoltarea sa in ideile si disele acestui moldo-romanu, ne plecamu. Er' de se va aflâ chiaru si acolo, erâ bene mai antaiu de doue ori

se socoti pan'a nu scapá vorb'a dein — pena,
 a de nu cumu va Roman'ia literaria injurandu pre
 Ardeleni, de carii nui pasa, pre costisi „bate sien'a
 se precepe ep'a“, temenduse a desceptá leulu
 ce dorme. Au nu scie tota lumea dein Moldo-ro-
 mani'a cumu.ca tota starea literaria dein
 principate e efectulu activitatei Dlui Eliade? E lu-
 cru tristu, de siau uitatu Moldo-romanii asia cu-
 rundu de capii loru. D. Eliade inca e in viatia.

Ci se pasimu mai in colo.

I. Moldovenii patronii curierului de a. s.

Anulu seau periodulu II. Nr. 2. pag. 17.

„Къриеръ де амбе секселе, дака есе ми пе
 алдолеа ан, есте датор рѣвнеи ми патриотисмъ
 (си) Молдовенилор. Апроане де 200 авонади
 аз фост гата а сприжини ачаестъ фоаие ми а о
 приими къ възкрие. Редакция дн време де зн ап
 а фькът оаре каре жьртѳе де остенеалъ ми де
 вані ка сѣи деа фийнда, ми тот къ ачеле жьртѳе есте
 гата ми де ачї днаинте а'ши зрѣта дареа еї афаръ,
 не ачелаш прецши не ачелаш план. Ачаестъ фоаие
 нъ ва днчета де а фї пентрѣ амжодоѣ секселе,
 ми копирожанд асемenea матерїи, ва фї ка о архивъ
 а продвждилор литераре дин тоагъ Ромжїиа. Да
 келтвїелїеле редакциї ера тревзїицъ ми де зн
 ажтор алгял дїкаї спре дїтжмпїнареа хжртїеї.
 Ачест ажтор ми маї къ прїос лав фькът Мол-
 довенїї. Пентрѣ каре периодъл ачеста ал доїлеа
 дънъ тогдрептѣл се днкіеѣ Молдавїеї, ми редак-
 цїа дин презнъ къ Ромжїї аматорї аї ачестїї
 фой мълдзтеск рѣвнеї ми стьрїреї DDлор кътї-
 парѣлїс К. Негрѣдїи ми сьрдарѣлї Хрістеа Чїзхъ.
 Исправа Длор нъ нѣмаї къ а днлеснїт келтвїелїе
 тїпарѣлї, дар прїн нѣтърѣл рѣвнїторїлор че аз
 афлат, аз дат о днтіснъ нѣвлїчїтате фойеї, ми мї-
 нѣл еї фолос се ва днпъргъши днгре маї мълдї
 ромжїи.“

(Ва зрїна.)

СПЕРАНЦА.

Дънъ мѣлте зїлле де сьфферїнци грелле.

Дн каре нїердзссет илѣсїїле телле,

Астѣзї, деспре зїоѣ, окїї ам днкісѣ,

Шї дн соннѣл ѣста авзїс ачестѣ вїсѣ.

I.

Еагъ о фангастъ се лѣсѣ дин нѣорѣ:

Ера о фетее, зн аңцелѣ д'аморѣ!

Фрѣнтеа еї днчїнѣ де дѣлчї вїорелле;

Окїї еї алѣастрїї, доѣ перззелле;

Пърѣл ва ветеала пе змерї къдеа;

Аррїнї де лѣмїнъ ла спате аѣа;

Шї алѣ вестмїнѣ о днвѣлїлїа;

Катене сдровїте дн дреата дїнеа;

Іаръ сѣс, дн аерѣ, песте каплѣ сѣс,

Стрелѣчеа еншарпа знїї кьрѣвѣс.

Ш'зн копїлѣ дн враде пѣреа addormїтѣ.

Іар ачѣа Madonъ астѳел ми а ворѣт;

II.

— О прїсоннїере, нѣмаї сѣспїна:

К'алъ талле фѣарре се вор сѣъррїма.

А ажнѣс, поете, ла черѣ рѣга та;

Шї еѣ сѣнт трїмїсѣ а те консолѣ:

Вїс сѣ ревѣрсѣ соннѣл пестѣ корпѣл тѣѣ,

Шї дѣлчеа спѣранцѣ пе сѣфлетѣл тѣѣ.

— Чїне ешті-тѣ оаре? кареї ал тѣѣ нѣте?

Патрїа-та каре? Ешті дїн астѣ лѣте?

— Патрїа теа, черѣл, мѣтѣ, проведїнѣа;

Сьрорїле телле, їзїреа, крѣдїнѣа.

Оаменїї дн лѣте мѣ нѣтеск спѣранѣа.

А теа мїссїоне, а нѣлчї вїаѣа,

Дн валлеа ачѣаста де лакрѣтїи ми кїнѣ,

Челлор карї џетмѣ џетмѣ, ми амар сѣспїнѣ!

— Бїне кѣвѣнтатѣ фїе мїссїа та!

Дар дн астѣ старе мѣлте еѣ воїс маї ста?

Ам пердѣт, о зѣе, ам пердѣт крѣдїнѣа,

Ам пердѣт спѣранѣа ми къ падїнѣа.

— Сѣфѳере нѣ тѣчѣре, о прїсоннїерѣ:

Кѣчї ми тѣ, ка мїне, ешті трїмїсѣ дин черѣ

А нѣлчї вїаѣа ла орѣи ми орѳанї,

Ш'а аннѣнѣа тоарте ла орї-че тїранї.

Мїссїа та есте Вїдїѣ-а фѣлѣера,

Шї сакра Вїргѣте а днкѣлнѣа.

Платѣ та, поете, кѣлнѣа де сїнї;

А та консоларе. кѣџетѣ дї сепїнѣ.

Сѣфѳерїнѣа есте колїмвїтра нѣ каре

Ўенїѣл се спалѣ, ми де вїне маре!

Дънъ тоарте днсѣ, тѣтѣїе ми флорї.

Статѣ ми темпле ла реѳорматорї.

— Шї че мї фолосешїте, мїе, дн шортѣлѣтѣ,

Темпле ми короанне, кѣнд еѣ нѣмаї сѣнт?

— Карнеа се преѳачѣ дн негрѣл нѣшлѣтѣ;

Спїрїтѣл саз фламѣа; п'аррїне де вѣлѣтѣ,

Дн копїї вїаѣѣ, дн компатрїоци,

Дн алѣи ми дн негрїї, дн оаменїї тодї.

Ўенїѣл, поете, есте ачелѣл соаре

Каре їнїтеаѣл орї-че вїѣдѣїтоаре;

Ўенїѣл, поете, е зн креаторѣ

Че дин хаосѣ скоате сѳерре де аморѣ.

Везитъ пръвѣла љста? Фрѣктъ ал Веритѣдїи,
 Е етвлетъ вїъ а постеритѣдїи.
 Ачеста одать дїдї ва рѣсплатї:
 Къчї дѣнса таланта штіе прѣдї!

Салтъ дар шї къптъ, о прїсонїеръ:
 Соареле вїедїи стрѣлече не черъ.
 — Нъ везъ нїчї зп соаре; ноапте есте дѣкъ:
 Къчї вѣатрѣа дїпъ не љлз колдъ де стѣпкъ,
 Къчї фатала кове цемте п'а рѣпъ,
 Къчї зрѣса тѣртѣръ дп а вїзїпъ . . .
 — Нзорїї че аккоперъ ал вїедїи соаре
 Дї дпирѣштїе їзте Австрѣа челлз таро
 Торрентъ е прогрессъ, торрентъ че рѣстоарпъ,
 Мѣндїи чеї гранїтїчї, стѣпка де арапъ.
 Н'авеа нїчї о театъ: ачестъ къркѣвез
 Е ешарпа сакръ а лѣї Дѣмнезез;
 Е сїмволъ де паче шї де вѣкѣрїе,
 Дѣпъ дптрїстаре шї дѣпъ скавїе.
 Прїп дѣрере тѣта наште омъ дп лѣте;
 Къ есілаа ценїв дпшї фачче зп пѣте.
 „О прїсонїере, пѣтаї лѣкрѣта:
 Счептрѣа шї тїарра се вор.“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ла асте кѣвїнте еа т'а сѣрѣтат,
 Шї дїп сомпъ атѣчїа ез т'ам дештепнат.
 Спагов, 1850. К. Д. Арїческѣ.

ЛОГОГРІФЪ.

Чїнчї лїттере компѣне
 Ал тез тѣррѣторъ пѣте:
 Треї лїттере фортеазъ
 О ворѣз тѣсѣлманъ,
 Че п лїтѣа чеа Романъ
 Къ п љл т, еквївалезъ;
 Іар доз, дела коадъ,
 О вїтъ е пероадъ,
 Че кїнїї о протеѣе
 Де вестїї фър' де леѣе,
 Дптрегъ сѣнт кове-реа
 Гѣчї гѣчїтоареа теа?

К. Д. Арїческѣ.

АНЪЛЪ АЛЪ 43-їеа.

декъндѣ Молдова пердѣ Бесарабіа.

„Zimbr̄ia“ кз окасїнеа зїлеї де 16 Маїс:
 анълз кѣргѣторїз амїнтеште фаталълз ачелз анъ:
 дп каре Молдова се вѣзѣ фъръ вїпъ тѣрпїнїтѣ.
 дп отаръ маї дпгѣсте ад. пѣпъ ла Прѣтѣ, — рѣ-
 пїндѣїсе Бесарабіа. Кѣвїнтеле амїнтїреї сѣвт
 дптокта ачесте:

„Сѣнт date дп їсторїа падїлор каре треѣзе а
 се штї шї а се авѣ дп vedere; аша зїоа де 16 Маїс
 анъа 1812 есте о амїнтїре фаталъ пентрѣ тот
 молдованъа къчї дп ачеа зї Православнїчїї п'їаз
 рѣшлїтѣ о цѣштате де Молдова, пѣмїтѣ Беса-
 рабіа, пѣпъ дп тареа неарѣ шї Ністрѣ, сѣв кѣ-
 вѣпъ де дїспѣгѣвїре, ка шї кѣтп noi Moldovenii ам
 фї пѣртат рѣсѣел кѣ Рѣшїї. Дп зїоа де 16.
 Маїс треѣзѣт с'аз пїнїтѣ 43 де анї де кѣндѣ Прѣтѣ
 с'аз фѣкѣтѣ хотаръ дптре фрадїї Молдо-Бесарабіенї.
 Деe Domn̄ia ка реѣзлѣтатѣа рѣсѣеллѣї де фадѣ сѣ
 рїдїче ачестѣ педїкѣ зпїндѣ дїкѣ одать не фрадїї
 дпстрїеїнадї, дпкѣтѣ Апѣсенїї сѣ не дптоарне ачеїа
 че Православнїчїї шї аз рѣпїтѣ.“ К.

БІБЛЮГРАФІЕ.

А ешїтѣ де сѣв тїнаръ врошѣра 1-а а
 МАГАЗІНЪЛЪІ ЖЪДЕКЪТОРЕСКЪ, че пѣвлїкѣ
 Д. Костафоръ. Шї ва коптїнѣа не фїе каре лѣпъ
 пѣвлїкареа врошѣрелоръ вїїтоаре. — Doritorii de
 а се авона, саз де а кѣтпѣра врошѣра се воръ
 пѣтеа адреса а касъ ла Д. Костафоръ дп Батїштеа
 злїда сѣазнелоръ Nr. 911, саз лїврерїа Д. Іоанїдѣ
 дп лїпсканї ла Грант шї ла Д. Данїлѣпъло. Іар
 дп жѣдеѣ ла DD. професорїї скоалелоръ пѣвлїче
 — Прѣдѣлз авонаментѣлѣї пентрѣ шеасе лѣнї есте
 доѣзѣчї шї патрѣ сѣанцї. — Прѣдѣлз фїе кѣреїа
 врошѣре есте де патрѣ сѣанцї.

ІСААК ІАКЕДЕМ, саз ЖІДОВЪЛЪ РЕТЪЧІ-
 ТОРЪ, дп каре се афлъ шї вїада лѣї Хрїстосѣ,
 челз дїп зрѣтѣ шї рѣпѣмїтѣ romanș алз лѣї Алек-
 сандрѣ Дѣмас, традѣсѣ де Д. G. Barozzi, се афлъ
 сѣв тїнаръ.